

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (dešimtoji kolegija) SPRENDIMAS

2021 m. spalio 28 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Darbuotojų sauga ir sveikatos apsauga – Direktyva 2003/88/EB – Darbo laiko organizavimas – 2 straipsnio 1 ir 2 punktai – Sąvokos „darbo laikas“ ir „poilsio laikas“ – Privalomas dalyvavimas profesiniuose mokymuose darbdavio nurodymu“

Byloje C-909/19

dėl *Curtea de Apel Iași* (Jasų apeliacinis teismas, Rumunija) 2019 m. gruodžio 3 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2019 m. gruodžio 11 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

BX

prieš

Unitatea Administrativ Teritorială D.

TEISINGUMO TEISMAS (dešimtoji kolegija),

kurį sudaro dešimtosios kolegijos pirmininko pareigas einantis ketvirtosios kolegijos pirmininkas C. Lycourgos (pranešėjas), teisėjai I. Jarukaitis ir M. Ilešič,

generalinis advokatas G. Pitruzzella,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- Rumunijos vyriausybės, atstovaujamos E. Gane, A. Wellman ir A. Rotăreanu,
- Europos Komisijos, atstovaujamos L. Nicolae ir M. van Beek,

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinio advokato nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

priima šį

* Proceso kalba: rumunų.

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2003 m. lapkričio 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2003/88/EB dėl tam tikrų darbo laiko organizavimo aspektų (OL L 299, 2003, p. 9; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 4 t., p. 381) 2 straipsnio 1 ir 2 punktų, 3, 5 ir 6 straipsnių, taip pat dėl Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 31 straipsnio 2 dalies išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant BX ir *Unitatea Administrativ Teritorială D.* (D. administracinis teritorinis skyrius, Rumunija) (toliau – D. savivaldybės administracija) ginčą dėl BX darbo užmokesčio už laikotarpius, kuriais dalyvauta darbo sutartyje numatytuose profesiniuose mokymuose, sumokėjimo.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

- 3 Direktyvos Nr. 2003/88 1 straipsnio „Tikslas [Dalykas] ir taikymo sritis“ 1 dalyje nurodyta:
„Ši direktyva nustato būtiniausius saugos ir sveikatos reikalavimus dėl darbo laiko organizavimo.“
- 4 Šios direktyvos 2 straipsnyje nustatyta:
„Šioje direktyvoje vartojami šie apibrėžimai:
 - 1) „darbo laikas“ – tai bet koks laikas, kai darbuotojas yra darbo vietoje, darbdavio žinioje ir vykdo savo veiklą arba atlieka pareigas pagal nacionalinės teisės aktus ir (arba) praktiką;
 - 2) „poilsio laikas“ – tai visoks [bet koks] laikas, kuris nėra darbo laikas;<...>“
- 5 2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2019/1152 dėl skaidrių ir nuspėjamų darbo sąlygų Europos Sąjungoje (OL L 186, 2019, p. 105) 13 straipsnyje numatyta:
„Valstybės narės užtikrina, kad tais atvejais, kai pagal Sąjungos ar nacionalinę teis[ę] ar kolektyvines sutartis reikalaujama, kad darbdavys mokytų darbuotoją atlikti darbą, kuriam jis yra įdarbintas, toks mokymas darbuotojui būtų teikiamas nemokamai, būtų skaičiuojamas kaip darbo laikas ir, jei įmanoma, vyktų darbo valandomis.“

Rumunijos teisė

- 6 *Codul muncii* (Darbo kodeksas) 111 straipsnyje nustatyta:
„Darbo laikas yra bet koks laikas, kai darbuotojas yra darbo vietoje, darbdavio žinioje ir vykdo savo veiklą arba atlieka pareigas, vadovaudamasis taikomos individualios darbo sutarties, kolektyvinės darbo sutarties ir (arba) galiojančių teisės aktų nuostatomis.“

- 7 Pagal šio kodekso 112 straipsnio 1 dalį visą darbo laiką dirbančių darbuotojų įprasta darbo laiko trukmė yra 8 valandos per dieną, 40 valandų per savaitę.
- 8 Minėto kodekso 120 straipsnyje, susijusiam su teisiniu viršvalandinio darbo laiko apibrėžimu ir sąlygomis, numatyta:
- „1. Darbas, atliekamas viršijus 112 straipsnyje numatytą įprastą savaitės darbo laiko trukmę, laikomas viršvalandiniu darbu.
2. Viršvalandinis darbas negali būti atliekamas be darbuotojo sutikimo, išskyrus *force majeure* atvejus arba skubias užduotis, skirtas nelaimingiems atsitikimams išvengti ar jų pasekmėms pašalinti.“
- 9 Darbo kodekso 196 straipsnyje, susijusiam su profesinio mokymo veiklos reglamentavimu, nustatyta:
- „1. Dalyvavimas profesiniuose mokymuose gali vykti darbdavio nurodymu ar darbuotojo prašymu.
2. Šalys bendru susitarimu nustato konkrečią profesinio mokymo tvarką, šalių teises ir pareigas, profesinio mokymo trukmę ir kitus su tuo susijusius klausimus, įskaitant darbuotojo sutartinius įsipareigojimus darbdavio, padengusio profesinio mokymo išlaidas, atžvilgiu, ir visa tai numatoma darbo sutarčių prieduose.“
- 10 Šio kodekso 197 straipsnis, susijęs su profesinio mokymo išlaidomis ir darbuotojo teisėmis, suformuluotas taip:
- „1. Kai darbdavys nustato pareigą dalyvauti profesiniuose mokymuose arba mokomojoje praktikoje, jis padengia visas su tokiu dalyvavimu susijusias išlaidas.
2. 1 dalyje nustatytais sąlygomis dalyvaudamas profesiniuose mokymuose arba mokomojoje praktikoje darbuotojas turi teisę gauti visą savo darbo užmokestį per visą profesinių mokymų laikotarpį.
3. Laikotarpis, per kurį 1 dalyje nustatytais sąlygomis darbuotojas dalyvauja profesiniuose mokymuose arba mokomojoje praktikoje, įskaitomas į jo darbo stažą atitinkamoje darbo vietoje ir yra laikomas įmokų į valstybės socialinio draudimo sistemą laikotarpiu.“
- 11 Pagal bylos faktinėms aplinkybėms taikytinos redakcijos 2016 m. birželio 14 d. *Ordin nr. 96 pentru aprobarea Criteriilor de performanță privind constituirea, încadrarea și dotarea serviciilor voluntare și a serviciilor private pentru situații de urgență* (Įsakymas Nr. 96 dėl veiklos rezultatų kriterijų, susijusių su savanorių tarnybų ir privačių tarnybų, reaguojančių į ekstremalias situacijas, steigimu, klasifikavimu ir finansavimu, patvirtinimo; *Monitorul Oficial al României*, Nr. 469, 2016 m. birželio 23 d., toliau – Įsakymas Nr. 96/2016) 2 straipsnio 1 dalį vietos administracija, ūkio subjektų arba įstaigų vadovai privalo sudaryti savanorių arba prireikus privačias tarnybas, reaguojančias į ekstremalias situacijas, o į ekstremalias situacijas reaguojančių privačių tarnybų, veikiančių kaip paslaugas teikiančios bendrovės, vadovai privalo užtikrinti šio įsakymo taikymą.

- 12 Įsakymu Nr. 96/2016 patvirtintų veiklos rezultatų kriterijų, susijusių su savanorių tarnybų ir privačių tarnybų, reaguojančių į ekstremalias situacijas, steigimu, klasifikavimu ir finansavimu (toliau – veiklos rezultatų kriterijai), 9 straipsnio 1 dalies j punkte nustatyta:

„Oficialiai nuomonei dėl savanorių ar privačios tarnybos steigimo parengti reikia pateikti šiuos dokumentus:

<...>

j) dokumentus, patvirtinančius konkrečią kvalifikaciją ar profesinę kompetenciją;

<...>“

- 13 Pagal veiklos rezultatų kriterijų 14 straipsnio 1 dalies a punktą tarnybos vadovas paskiriamas į konkrečias pareigas savanorių ar privačiose tarnybose.

- 14 Veiklos rezultatų kriterijų 17 straipsnyje nustatyta:

„Darbuotojai, įdarbinti į 14 straipsnio 1 dalyje nurodytas konkrečias pareigas, ir tie, kurie tuo pat metu eina ir tarnybos vadovo, ir specializuotos grupės vadovo pareigas, turi turėti atitinkamą profesinę kvalifikaciją arba konkrečius profesinius įgūdžius, patvirtintus pagal galiojančius teisės aktus.“

- 15 Iš veiklos rezultatų kriterijų 28 straipsnio a punkto matyti, kad savanorių tarnybos vadovas privalo gauti oficialią kompetentingo departamento *Inspectorat* (inspekcija) nuomonę pagal Įsakymo Nr. 96/2016 4 priede numatytą pavyzdį.

- 16 Iš naujo paskelbtos redakcijos 2000 m. rugpjūčio 31 d. *Ordonanța Guvernului României nr. 129/2000 privind formarea profesională a adulților* (Rumunijos vyriausybės nutarimas Nr. 129/2000 dėl suaugusiųjų profesinio mokymo; *Monitorul Oficial al României*, Nr. 110, 2014 m. vasario 13 d.) 50 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Darbuotojas gauna darbo sutartyje nustatytą darbo užmokestį už įprastą darbo laiką tuo laikotarpiu, kai dalyvauja darbdavio finansuojamoje profesinio mokymo programoje.“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

- 17 BX dirba D. savivaldybės administracijoje savanorių tarnyboje, reaguojančioje į ekstremalias situacijas. Jo darbo sutartyje nurodytos pareigos – „Prevencijos departamento vadovo (ugniagesio) pareigos 541101 (pagal profesijų klasifikaciją Rumunijoje)“. BX dirba visą darbo dieną, t. y. 8 valandas per dieną, 40 valandų per savaitę.

- 18 Tam, kad gautų veiklos rezultatų kriterijų 28 straipsnio a punkte nurodytą oficialią nuomonę, kuri yra būtina pagrindinėje byloje aptariamoms su viešąja paslauga susijusios veiklos organizavimo ir vykdymo sąlyga, BX buvo darbdavio įpareigotas lankyti 160 valandų trukmės profesinius mokymus. Šie mokymai tęsėsi 2017 m. kovo ir balandžio mėn. pagal D. savivaldybės administracijos ir profesinio mokymo įstaigos pasirašytą profesinio mokymo sutartį, kurioje BX buvo nurodytas kaip galutinis gavėjas. Mokymai vyko šios įstaigos patalpose pirmadieniais–penktadieniais nuo 15 iki 20 val., šeštadieniais nuo 13 iki 18 val. ir sekmadieniais nuo 13 iki 19 val. Galiausiai BX profesiniai mokymai 124 valandas vyko ne įprastu darbo laiku.

- 19 BX pareiškė ieškinį D. savivaldybės administracijai *Tribunalul Vaslui* (Vaslujaus apygardos teismas, Rumunija), prašydamas, be kita ko, įpareigoti ją apmokėti 124 valandas kaip viršvalandžius.
- 20 Atmetus jo prašymą, BX pateikė apeliacinį skundą *Curtea de Apel Iași* (Jasų apeliacinis teismas, Rumunija), t. y. prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui.
- 21 Tas teismas visų pirma pabrėžia, kad nors darbuotojo darbo užmokestis yra nacionalinės teisės klausimas, vis dėlto sprendimas pagrindinėje byloje priklauso nuo atsakymo į klausimą, ar laikas, apeliando pagrindinėje byloje skirtas profesiniam mokymui, kuriame dalyvavo darbdavio nurodymu profesionalaus paslaugų teikėjo buveinėje ir ne įprastu darbo laiku, turi būti laikomas darbo, ar poilsio laiku, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2003/88 2 straipsnį.
- 22 Šiuo klausimu jis paaiškina, kad iš Rumunijos teisės aktų, kaip juos aiškina nacionaliniai teismai, matyti, jog profesiniam mokymui skirtas laikas neįtraukiamas į darbuotojo darbo laiko apskaitą, todėl šiam atlyginama tik už įprastą darbo laiką, neatsižvelgiant į profesinio mokymo trukmę ir laikotarpį.
- 23 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją tai, ar darbuotojo buvimo darbo vietoje laikotarpį galima laikyti „darbo laiku“, kaip jis suprantamas pagal Direktyvą 2003/88, priklauso nuo jo pareigos būti savo darbdavio žinioje. Šiuo klausimu lemiamas kriterijus yra tai, kad darbuotojas privalo fiziškai būti darbdavio nurodytoje vietoje ir turi būti jo pasiekiamas, kad prireikus galėtų nedelsdamas atlikti savo funkcijas.
- 24 Kadangi iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos aišku, kad galimybė darbuotojams disponuoti savo laiku be didelių suvaržymų ir veikti savo interesais yra aspektas, kuris rodo, jog aptariamasis laikas nėra darbo laikas, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2003/88, turėtų būti daroma išvada, kad profesiniam mokymui darbdavio nurodymu skirtas laikas yra darbo laikas.
- 25 Tokia išvada aiškiai neišplaukia iš jurisprudencijos, suformuotos visų pirma 2015 m. liepos 9 d. Sprendime *Komisija / Airija* (C-87/14, EU:C:2015:449), kuriame Teisingumo Teismas nusprendė, kad byloje, kurioje priimtas tas sprendimas, aptariamasis nekonsultuojančių ligoninių gydytojų mokomosios praktikos laikas neatitiko būtinų reikalavimų, kad būtų laikomas darbo laiku, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2003/88 2 straipsnio 1 punktą.
- 26 Vis dėlto nagrinėjamu atveju, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo teigimu, nėra jokios abejonės, kad apeliando pagrindinėje byloje dalyvavimas profesiniuose mokymuose, kurie vyko darbdavio nurodymu ir ne įprastu darbo laiku kitoje nei gyvenamosios vietos savivaldybėje, siekiant gauti oficialią nuomonę, reikalingą pagrindinėje byloje aptariamai viešajai paslaugai organizuoti ir teikti, yra kišimasis į visiškai užtikrintą ir nevaržomą naudojimąsi teise į poilsį, nes suinteresuotas asmuo dėl būtinybės dalyvauti profesiniuose mokymuose patiria vietos ir laiko suvaržymus. Taigi profesiniam mokymui skirtas laikas neturi būti laikomas atitinkančiu „poilsio laiko“ sąvokos, kaip ji suprantama pagal Direktyvos 2003/88 2 straipsnio 2 punktą ir aiškinama Teisingumo Teismo jurisprudencijoje, reikalavimus.

- 27 Galiausiai prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo Direktyvos 2019/1152 13 straipsnį, iš kurio matyti, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas pripažįsta, jog darbo laiku laikomas laikas, kai darbuotojas dalyvauja mokymuose tam, kad galėtų atlikti darbą, kuriam buvo įdarbintas. Tačiau ši direktyva *ratione temporis* netaikytina pagrindinėje byloje nagrinėjamam ginčui.
- 28 Tas teismas priduria, kad jei laikas, skirtas darbuotojo mokymams, neturėtų patekti į darbo laiko sąvokos, kaip ji suprantama pagal Direktyvos 2003/88 2 straipsnio 1 punktą, taikymo sritį, reikėtų daryti išvadą, kad pagal šios direktyvos 2 straipsnio 2 punktą ir 3, 5 ir 6 straipsnius, susijusius atitinkamai su dienos poilsio laiku, savaitės poilsio laiku ir maksimaliu savaitės darbo laiku, ir pagal Chartijos 31 straipsnio 2 dalį, kurioje, be kita ko, nustatyta, kad kiekvienas darbuotojas turi teisę į tai, kad būtų apribotas maksimalus darbo laikas, bei teisę į dienos ir savaitės poilsį, draudžiamas bet koks darbuotojo teisės nevaržomai naudotis dienos ir savaitės poilsio laiku apribojimas, įskaitant dėl tokių antraeilių, pagalbinių ar su darbo santykiais susijusių užduočių, kaip šioje byloje aptariamasis dalyvavimas profesiniuose mokymuose.
- 29 To paties teismo teigimu, nors dalyvavimas profesiniuose mokymuose įprastu darbo laiku pagal Rumunijos teisės aktus laikomas įmokų į valstybės socialinio draudimo sistemą mokėjimo laikotarpiu, yra įskaitomas į darbo stažą darbo vietoje ir už jį darbuotojui mokamas atitinkamas darbo užmokestis, tuose teisės aktuose neregamentuojama situacija, kai profesiniai mokymai vyksta ne įprastu darbo laiku, ir nenustatoma jokios pareigos darbdaviui, kiek tai susiję su mokymų laiku, nei apribojimo, susijusio su savaitės darbo laiko paisymu. Taigi jam kyla klausimas, ar pagal minėtas nuostatas draudžiamas toks nacionalinis reglamentavimas, pagal kurį, nors ir nustatoma darbuotojo profesinio mokymo pareiga, darbdavys neįpareigojamas paisyti darbuotojo poilsio laiko, kiek tai susiję su dalyvavimo tokiuose mokymuose laiku.
- 30 Šiomis aplinkybėmis *Curtea de Apel Iași* (Jasų apeliacinis teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

- „1. Ar Direktyvos [2003/88] 2 straipsnio 1 punktą turi būti aiškinamas taip, kad laikas, kai darbuotojas dalyvauja privalomuose profesiniuose mokymuose, kurie vyksta ne jo įprasto darbo laiku mokymo paslaugų teikėjo buveinėje, esančioje ne jo darbo vietoje, ir per kuriuos jis neatlieka savo darbo užduočių, yra „darbo laikas“?
2. Jeigu atsakymas į pirmąjį klausimą būtų neigiamas, ar [Chartijos] 31 straipsnio 2 dalis ir Direktyvos [2003/88] 2 straipsnio 2 punktą bei 3, 5 ir 6 straipsniai aiškintini taip, kad pagal juos draudžiamas nacionalinis reglamentavimas, pagal kurį, nors nustatomas darbuotojo profesinio mokymo poreikis, darbdavys neįpareigojamas paisyti darbuotojo poilsio laiko, kiek tai susiję su mokymo laiku?“

Dėl prejudicinių klausimų

- 31 Pirmiausia reikia konstatuoti, kad ginčas pagrindinėje byloje susijęs su darbo užmokesčiu, į kurį darbuotojas teigia turįs teisę už profesinių mokymų, kuriuose jis privalėjo dalyvauti darbdavio nurodymu, laikotarpius.
- 32 Iš suformuotos Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, kad, išskyrus Direktyvos 2003/88 7 straipsnio 1 dalyje numatytą specialų atvejį, susijusį su mokamomis kasmetinėmis atostogomis, šia direktyva reglamentuojami tik tam tikri darbo laiko organizavimo

aspektai, siekiant užtikrinti darbuotojų saugą ir sveikatos apsaugą, todėl darbuotojų darbo užmokesčiui ji iš esmės netaikoma (2021 m. kovo 9 d. Sprendimo *Radiotelevizija Slovenija (Pasyviojo budėjimo laikotarpis atokioje vietovėje)*, C-344/19, EU:C:2021:182, 57 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).

- 33 Kadangi tokiomis aplinkybėmis, kaip nurodo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, pagrindinėje byloje klausimas dėl darbo užmokesčio už profesinių mokymų, kuriuose dalyvavo apeliantas pagrindinėje byloje, laikotarpius priklauso nuo to, ar šie laikotarpiai kvalifikuotini kaip „darbo laikas“, ar kaip „poilsio laikas“, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2003/88, reikia atsakyti į pateiktus klausimus, kurie susiję su šiuo kvalifikavimu.

Dėl pirmojo klausimo

- 34 Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 2003/88 2 straipsnio 1 punktą turi būti aiškinamas taip, kad laikotarpis, per kurį darbuotojas darbdavio nurodymu dalyvauja profesiniuose mokymuose, kurie vyksta ne jo įprastinėje darbo vietoje, o mokymo paslaugų teikėjo patalpose, ir per kurias jis nevykdo savo įprastų užduočių, yra darbo laikas, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą.
- 35 Šiuo klausimu svarbu priminti, pirma, kad Direktyva 2003/88 siekiama nustatyti būtiniausius reikalavimus, skirtus darbuotojų gyvenimo ir darbo sąlygoms gerinti derinant nacionalinės teisės aktus dėl darbo laiko. Tokiu darbo laiko organizavimo nuostatų derinimu Sąjungos lygmeniu siekiama užtikrinti geresnę darbuotojų saugą ir sveikatos apsaugą, suteikiant jiems minimalų (dienos ir savaitės) poilsio laiką ir atitinkamą pertraukų laiką, taip pat numatant maksimalų savaitės darbo valandų skaičių (2021 m. kovo 9 d. Sprendimo *Radiotelevizija Slovenija (Pasyviojo budėjimo laikotarpis atokioje vietovėje)*, C-344/19, EU:C:2021:182, 25 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 36 Įvairūs Direktyvos 2003/88 reikalavimai maksimalios darbo trukmės ir minimalaus poilsio laiko srityje laikytini ypač svarbiomis Sąjungos socialinės teisės normomis, kurios turėtų būti užtikrintos kiekvienam darbuotojui ir kurių laikymosi negalima sieti vien su ekonominėmis priežastimis. Nustatant kiekvieno darbuotojo teisę į tai, kad būtų ribojama maksimali darbo trukmė, ir į kasdienio bei savaitės poilsio laikotarpius, minėtoje direktyvoje sukonkretinama Chartijos 31 straipsnio 2 dalyje aiškiai įtvirtinta pagrindinė teisė, todėl ją reikia aiškinti atsižvelgiant į šio 31 straipsnio 2 dalį. Vadinas, Direktyvos 2003/88 nuostatų negalima aiškinti siaurai, iš jos kylančių darbuotojo teisių nenaudai (2021 m. kovo 9 d. Sprendimo *Radiotelevizija Slovenija (Pasyviojo budėjimo laikotarpis atokioje vietovėje)*, C-344/19, EU:C:2021:182, 26 ir 27 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija).
- 37 Antra, reikia pažymėti, kad Direktyvos 2003/88 2 straipsnio 1 punkte sąvoka „darbo laikas“ apibrėžta kaip „bet koks laikas, kai darbuotojas yra darbo vietoje, darbdavio žinioje ir vykdo savo veiklą arba atlieka pareigas“. Pagal šios direktyvos 2 straipsnio 2 punktą sąvoka „poilsio laikas“ yra apibrėžta negatyviai, t. y. kaip apimanti bet kokį laiką, kuris nėra darbo laikas.
- 38 Taigi, sąvokos „darbo laikas“ ir „poilsio laikas“ yra visiškai priešingos. Vadinas, Direktyvos 2003/88 taikymo tikslais darbuotojo profesinio mokymo laikotarpis turi būti laikomas arba „darbo laiku“, arba „poilsio laiku“, nes direktyvoje nenumatyta tarpinės kategorijos (pagal analogiją žr. 2021 m. kovo 9 d. Sprendimo *Radiotelevizija Slovenija (Pasyviojo budėjimo laikotarpis atokioje vietovėje)*, C-344/19, EU:C:2021:182, 29 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

- 39 Be to, sąvokos „darbo laikas“ ir „poilsio laikas“ yra Sąjungos teisės sąvokos ir jas reikia apibrėžti pagal objektyvius kriterijus, remiantis Direktyvos 2003/88 sistema ir tikslu. Tik toks autonominis aiškinimas gali užtikrinti visapusišką šios direktyvos veiksmingumą ir vienodą minėtų sąvokų taikymą visose valstybėse narėse (2021 m. kovo 9 d. Sprendimo *Radiotelevizija Slovenija (Pasyviojo budėjimo laikotarpis atokioje vietovėje)*, C-344/19, EU:C:2021:182, 30 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 40 Šiuo klausimu, Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad lemiamas veiksnys sprendžiant, ar yra sąvokos „darbo laikas“, kaip ji suprantama pagal Direktyvą 2003/88, pagrindinių požymių, yra tas, kad darbuotojas privalo fiziškai būti darbdavio nurodytoje vietoje ir jo žinioje, kad prireikus galėtų nedelsdamas imtis darbo (šiuo klausimu žr. 2021 m. kovo 9 d. Sprendimo *Radiotelevizija Slovenija (Pasyviojo budėjimo laikotarpis atokioje vietovėje)*, C-344/19, EU:C:2021:182, 33 punktą).
- 41 Šiomis aplinkybėmis darbo vieta turi būti suprantama kaip bet kuri vieta, kur darbuotojas turi vykdyti veiklą darbdavio nurodymu, įskaitant atvejus, kai tai nėra vieta, kur jis paprastai vykdo savo profesinę veiklą (2021 m. kovo 9 d. Sprendimo *Radiotelevizija Slovenija (Pasyviojo budėjimo laikotarpis atokioje vietovėje)*, C-344/19, EU:C:2021:182, 34 punktas).
- 42 Kai darbuotojas gauna darbdavio nurodymą dalyvauti profesiniuose mokymuose tam, kad galėtų likti užimamose pareigose, ir kai šis darbdavys, be kita ko, pats pasirašo profesinio mokymo sutartį su tokiais mokymus organizuojančia įstaiga, reikia laikyti, kad profesinio mokymo laikotarpiu toks darbuotojas yra darbdavio žinioje, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2003/88 2 straipsnio 1 punktą.
- 43 Svarbu pabrėžti, kad šiuo klausimu neturi reikšmės aplinkybė, jog nagrinėjamu atveju BX pareiga dalyvauti profesiniuose mokymuose kyla iš nacionalinės teisės aktų, nes, kaip matyti iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą, pirma, BX jau buvo įdarbintas į tokias pareigas D. savivaldybės administracijoje, kurioms keliamas reikalavimas turėti tam tikrą profesinę kvalifikaciją, ir, antra, ši administracija privalėjo nurodyti BX dalyvauti šiuose mokymuose tam, kad šis galėtų likti pareigose.
- 44 Neturi reikšmės ir prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nurodyta aplinkybė, kad visas profesinis mokymas ar jo dalis vyksta ne įprastu darbo laiku, nes, kalbant apie sąvoką „darbo laikas“, Direktyvoje 2003/88 nedaroma skirtumo atsižvelgiant į tai, ar šis laikas apima įprastas darbo valandas (pagal analogiją žr. 2000 m. spalio 3 d. Sprendimo *Simap*, C-303/98, EU:C:2000:528, 51 punktą).
- 45 Be to, tai, kad aptariamais profesiniais mokymais vyksta ne darbuotojo įprastoje darbo vietoje, o mokymo paslaugas teikiančios įstaigos patalpose, nekeičia fakto, kad, kaip matyti iš šio sprendimo 41 punkte nurodytos jurisprudencijos, darbuotojas privalo fiziškai būti darbdavio nustatytoje vietoje, todėl netrukdo tam, kad, atsižvelgiant į šio sprendimo 40 punkte nurodytą jurisprudenciją, aptariamais profesinio mokymo laikotarpiais būtų kvalifikuojami kaip „darbo laikas“, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2003/88.
- 46 Galiausiai tai, kad veikla, kurią darbuotojas atlieka profesinių mokymų laikotarpiu, skiriasi nuo tos, kurią jis vykdo atlikdamas įprastas savo funkcijas, taip pat nekliudo tam, kad šie laikotarpiai būtų kvalifikuojami kaip darbo laikas tuo atveju, kai profesiniuose mokymuose dalyvaujama darbdavio sprendimu ir dėl to per juos darbuotojas privalo paklusti darbdavio nurodymams.

- 47 Svarbu pridurti, kad tokį aiškinimą patvirtina Direktyva 2003/88 siekiamas tikslas, primintas tiek šio sprendimo 35 punkte, tiek šio sprendimo 36 punkte nurodytoje jurisprudencijoje, pagal kurią Direktyvos 2003/88 nuostatų negalima aiškinti siaurai, iš jos kylančių darbuotojo teisių nenaudai. Sąvokos „darbo laikas“, kaip ji suprantama pagal šios direktyvos 2 straipsnio 1 punktą, aiškinimas, pagal kurį į jos taikymo sritį neturėtų būti įtraukti profesinių mokymų, kuriuose darbuotojas dalyvavo darbdavio nurodymu, laikotarpiu, pastarajam suteiktą galimybę įpareigoti darbuotoją, kuris darbo santykiuose yra silpnesnė šalis (šiuo klausimu žr. 2019 m. gegužės 14 d. Sprendimo *CCOO, C-55/18*, EU:C:2019:402, 44 punktą ir 2021 m. kovo 17 d. Sprendimo *Academia de Studii Economice din București, C-585/19*, EU:C:2021:210, 51 punktą), dalyvauti mokymuose ne įprastomis darbo valandomis, darbuotojo teisės į pakankamą poilsį nenaudai.
- 48 Atsižvelgiant į šias aplinkybes atrodo, kad BX profesinio mokymo laikotarpiai turi būti laikomi darbo laiku, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2003/88 2 straipsnio 1 punktą, tačiau tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.
- 49 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į pirmąjį prejudicinį klausimą reikia atsakyti: Direktyvos 2003/88 2 straipsnio 1 punktą turi būti aiškinamas taip, kad laikotarpis, per kurį darbuotojas darbdavio nurodymu dalyvauja profesiniuose mokymuose, kurie vyksta ne jo įprastinėje darbo vietoje, o mokymo paslaugų teikėjo patalpose, ir per kuriuos jis neatlieka savo įprastų užduočių, yra „darbo laikas“, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą.

Dėl antrojo klausimo

- 50 Atsižvelgiant į atsakymą, pateiktą į pirmąjį klausimą, į antrąjį klausimą atsakyti nereikia.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 51 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (dešimtoji kolegija) nusprendžia:

2003 m. lapkričio 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2003/88/EB dėl tam tikrų darbo laiko organizavimo aspektų 2 straipsnio 1 punktą turi būti aiškinamas taip, kad laikotarpis, per kurį darbuotojas darbdavio nurodymu dalyvauja profesiniuose mokymuose, kurie vyksta ne jo įprastinėje darbo vietoje, o mokymo paslaugų teikėjo patalpose, ir per kuriuos jis neatlieka savo įprastų užduočių, yra „darbo laikas“, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą.

Parašai.